

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש

בית יהושע

רחוב מנחת יצחק 2

עיה"ק ירושלים תובב"א

**ע"י הרה"ג ר' מנשה ישראל
רייזמן שליט"א**

יום א' פרשת שלח

י"ז סיון תשע"ז

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

נכתב לפני עריכה

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון**

03-6171105

לשמיעה, צפיה, והורדה,

וכן להורדת הקונטרס

באתר קול הלשון

www.kolhalashon.com

להערות ותיקונים:

tateziser@gmail.com

שיעור יומי ע"י הרה"ג ר' מנשה ישראל רייזמן שליט"א יום ראשון פרשת שלח - י"ז סיון תשע"ז

משבח ומהלל להשי"ת ומסיח דעתו מצרתו

היום הילולת הבית אהרן הרה"ק רבינו אהרן בן רבי אשר זי"ע. אי' בבית אהרן דף פז: [כעי"ז אי' בקדו"ל ובשלה"ק] על דברי המדרש עה"פ 'מה תצעק אלי, אמר משה להקב"ה מה לנו לעשות, הרי צריך להתפלל, אמר לו הקב"ה, עליך ליתן שיר ושבח למי שהמלוכה שלו'. וביאור הענין כי דרך האדם כשהוא צריך לישועה או לרפואה או הצלחה בעסקיו, הוא אומר תהלים ומחפש שם פסוקי תפילה ומחשב הבקשה שנצרך לו שיעזור לו הקב"ה, אם הוא צריך ישועה ויש לו זמן רק לפרק תהלים אחד, ונפתח לו פרק קד, ברכי נפשי את השם, מה יעשה, הרי כתוב שם רק גדולת ה' ונפלאותיו, מה רבו מעשיך השם, הוא לא מוצא בזה הפרק פסוקי תחנונים, לכן הוא מהפך הדף ומחפש לשונות של תפילה.

אך דוד המלך ע"ה אמר 'מהולל אקרא השם ומאויבי אוושע' היינו כשהיה צריך לבקש מהקב"ה שיעזור לו מהשונאים, היה יכול לומר ברכי נפשי, אמר שיר ושבחה ומהלל ומקלס, וממילא מן אויבי אוושע.

מזדה ומהלל על הישועה טרם נישע

בקדושת לוי פ' בשלח ובשלה"ק כתוב בחינה אחרת שכתוב ביהושפט שלפני שיצא למלחמה כבר הכין את המשוררים על הישועה, היינו שכבר מזדה ומהלל על הישועה. אך הבית אהרן אומר ענין אחר, שיסיח דעת כלל מהצרה, לא שחישב מהצרה אלא שכבר משורר על הישועה, אלא שדבוק בה' בהלל והודאה ואינו חושב כלל מהישועה הנצרכת לו.

וזש"כ במדרש 'אתה לא תחשוב כלל שום דבר, רק תאמר שירות ותשבחות, ותדבק נפשות ישראל לאביהם שבשמים בשיר ושבח, וממילא אקרע להם את הים.

רש"י כתב בתהלים עה"פ מהולל אקרא השם, היינו שיתחיל להודות על הישועה, כדברי הקדו"ל וכו', וא"כ אי אפשר לומר ברכי נפשי על הצרה, כי לא כתוב שם הודאה על הנס, אלא נפלאות גדולת ה', לדברי הקדו"ל יש לו הלל המצרי או מזמור לתודה, אך להבית אהרן יכול להתדבק בה' בהלל וקילוס, וישכח לגמרי מהצרה שלו, ומגדל הדיבקות בשירות ותשבחות, ממילא יושע.

וענין הדילוג על הדרך הרגילה של תפילה, הרי יכולים לבקש ולהתחנן בפשטות, וביאר השלח"ק וכ"כ בנו רבי שעפטל, שלפעמים שיש שערי שמים שפתחים ויש שאין פתוחים, יש סניגורים ויש הפוך, אך שערי הודאה ושבח פתוחים תמיד, לכן מצאו דרך עוקפת ע"י תודה והודאה, שיאמר שיר ושבחה ויהלל ויקלס להקב"ה, וממילא יושע מאויביו ומכל צרותיו. וא"כ אין שום חילוק איזה פרק תהלים יאמר.

כל אחד צריך להדליק את הפתילה הקטנה שלו לאורו של משיח

אחד מיסודות הגדולים בספר בית אהרן [מוזכר בקצרה בזרע קודש להרה"ק מראפשיץ] מובא בפ' קרח שצריך כל אדם לידע כי כל עליית העולמות תלויים בפעולת האדם בזה העולם, וצריך כל אדם לראות שלא יהיה ח"ו מצדו מהתיקון השלם, ושמעתי מאמרו"ר זצוק"ל פעם אחת דברו לפנינו מענין המשיח, ואמר 'זאת תדעו אשר מהקב"ה אין שום מניעה לביאת המשיח, וגם מהצדיקים אין מניעה לביאת המשיח, רק עיקר המניעה מאנשים פשוטים כערכינו, שנרמה להם שהמעשים שלנו לא יוסיפו לביאת המשיח, וצריך כל אדם להניח איזה פתילה לאור הגדול של ביאת המשיח, ולראות שיהיה לו גם חלק בביאת המשיח, אך לפני שנצטרפו כל הפתילות אינו יכול לבא, כשכל אחד יעשה את שלו, בוודאי יהיה הגאולה שלימה. משל לבוני הבנין וצריך לדבק שורות האבנים הגדולים עם עפר וטיט, בלי עפר וטיט אין כאן בנין, זהו כחות האנשים הפשוטים שבין הצדיקים.

ממתנינים לגאולה השלימה, לאלו המתאחרים לבא

ובפרשת בא הזכיר מה שאמר זקנו הרה"ק רבי אהרן הגדול ע"פ משל למלך שעשה סעודה גדולה לכל בני המדינה לכבוד בנו יחידו, בחצות יום הסעודה התאוו בנו לאכול, כמה שעות לפני הסעודה הגדולה, ובא הבן לפני אביו, אבי המלך מדוע אין אוכלים עדיין, והשיב המלך, שצריך להמתין שיבואו האנשים החשובים, לאחר ב' שעות ביקש עוד פעם לאכול, אמר אביו שצריך להמתין עוד, לאחר ב' שעות נתאוו שוב, אמר אביו שצריך להמתין לאלו שבאים ממרחקים, עוד שעה עברה, אמר לו אביו, שצריך להמתין לאלו שבאים רגלית ממקומות רחוקים. הנמשל מובן מאליו שאין הצדיקים מתעקשים לביאת המשיח כי צריך להמתין לאלו שבאים ממרחק, ולאלו שבאים ברגליהם, ניצוצין רחוקין שצריכים להתחבר, דור הולך ודור בא עד שיתעלו כל הבחינות ואז יבא משיח צדקנו. וזש"כ כי בחפזון יצאת ממצרים, אך לעתיד לבא לא בחפזון תצאו ולא במנוסה תלכו, כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלקי ישראל, הקב"ה מאסף את כולם. וזהו החילוק בין גאולת מצרים שזה היה לכלל ישראל, אפי' שפרטים רבים לא היו מוכנים להגאל, לכן ארבעים שנה אקוט בדור והיו נסיונות רבים, אך הגאולה העתידה מחוברת מששים רבוא גאולות פרטיות, יש ביניהם שעושים את שלהם במהירות ויש שצריך להמתין

להם, וזהו 'כל ימי חיך להביא לימות המשיח', כי ביאת המשיח אינו פעולת כלל ישראל, אלא כל יחיד מ ישראל שישלים את חלקו, וכך יזכה לקרב הגאולה. וכ"כ בבית אהרן מאמרי פסח.

'חשבתי דרכי' - אני מחשיב את עצמי

כתוב בבית אהרן פרשת עקב, עה"פ חשבתי דרכי, שצריך אדם להחשיב פעולותיו ומעשיו, ומניעות מהעבירות שזה בוודאי מוסיף לתיקון השלם, חשבתי דרכי, שחייב כל איש מ ישראל לידע ולחשוב שהוא יחיד בעולם מבחינתו, ולא היה עדיין איש כמוהו בעולם, כי אם כבר היה כמוהו בעולם לא היה נצרך אליו, כי באמת כל איש מ ישראל הוא דבר חדש בעולם, וממילא אל יבטל את עצמו, שהקב"ה ברא אותו והוא חשוב מאד לעצמו ולכל כלל ישראל, שיעשה את חלקו בתיקון העולם ולימות המשיח.

העיקר שלא יהיה מבולבל ומטושטש

כתוב בסדר היום והזהרת הקודש מהבית אהרן זי"ע, 'העיקר הוא, שלא יהיה מבולבל ומטושטש, כי מי שהוא מבולבל, זה יוכל ליפול בכל'. 'כי מבולבל לא טוב, מאד הוא מאוס, ויעשה כל דבר במתן ובנחת, כרתיב ומחץ מתניים קמיו, מתניים עם מתינות, מוחצים כל הקמים והמונעים' אדם צריך לראות שיהיה מסודר, כמו שמתפללים הושענא נפש מבהלה. ובמק"א כתב הבית אהרן שכשארם מיושב יש עליו השראת השכינה, אם הוא מבולבל אי אפשר להשרות השכינה עליו. והצדיקים יגעו על זה הרבה להיות מיושב, וכן מהר"א מבעלזא כשברח ברכבת מגולה אל גולה, היה רגיל לבקש הושענא נפש מבהלה, כי השראת השכינה נמצא על האדם כשהוא מיושב.

המספר לשון הרע מקבל את כל עוונותיו של זה שדיבר עליו

ראיתי ב'משנה שכיר' שראה בספר ישן נושן - 'מאמר מרדכי לאבדק"ק דאברי במדינת פולין' על דברי רש"י בפרשת שלח 'למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה מרים על לשון הרע ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר', מקור הדברים במדרש תנחומא. ומקשין העולם ע"פ מש"כ בגמ' ערכין דף טו, אמר רבי אלעזר בא וראה כמה גדול כחה של לשון הרע, ממרגלים שהוציאו דבה על עצים ואבנים ונענשו, מי שמדבר על אדם קל וחומר. [כמ"ש רש"י בפסוק ולא תעלה במעלות על מזבחי וגו', אם הקפיד על כבוד אבנים ק"ו כבוד אדם] וא"כ הרי מרים דיברה על משה רבינו שזה איסור דאורייתא לדבר על אדם, כמ"ש הח"ח שעיקר האיסור דאורייתא הוא לדבר על אנשים או על אדם, ולא על מדינה או על חפץ, וא"כ צ"ע מהו הלימוד שהיו צריכים המרגלים ללמוד ממרים, היא דיברה על אדם ונענשה, והם דברו על עצים ואבנים. [מלבד זאת צ"ע שהרי המרגלים לא דברו

על עצים ואבנים, אלא על הקב"ה שבא להכניסם למקום כזה, שאמרו כי חזק הוא ממנו, וית' במ"א]

ותירץ המאמר מרדכי ע"פ ההקדמה שאמר רבי דוד הנגיד נכד הרמב"ם וכן אי' בחוה"ל ובחת"ס ובעוד ספה"ק, ע"פ הגמ' בערכין דף טו. שמי שסיפר לשון הרע אין לו תקנה שנאמר 'יכרת ה' כל שפתי חלקות', וקשה שהרי פסק הרמב"ם שאין לך דבר העומד בפני התשובה, ואפי' 'אחר' היה יכול לשוב בתשובה, אע"פ שאמרה בת קול 'שובו בנים שובבים חוץ מאחר', כמ"ש השלח"ק. ותי' החובות הלכות שכוין שדיבר לשון הרע על חבירו הוא מקבל את העבירות של אותו האדם שדיבר עליו, ולכן אינו יכול לשוב בתשובה על עבירות שאינו יודע מהם. וכשיעלה לשמים יענישוהו על חטאים שלא ידע מהם כלל לשוב עליהם. והחת"ס פי' בזה דברי הגמ' ב"מ דף נח' במערבא במאי זהירא באחוורי אפי' היינו שזהירים בא"י שלא להלכין פנים 'דאזיל סומקא ואתי חוורא' היינו שזה שדברו עליו מסתלק ממנו העבירות שהם אדומים, חטאיכם כשני, ומי שדיבר הוא מקבל הסומקא, וזה שדברו עליו נעשה חוור לכן. כמו שהוסיף רבי דוד הנגיד שהמצוות של המספר הולכים על זה שדברו עליו. ובארחות צדיקים הביא שני החלקים, שעונותיו של זה הולכים על המספר, והמצוות של המספר לשון הרע, עוברים על זה שדיבר עליו. ולכן קשה לו לשוב בתשובה, כי איך ישוב כשאינו יודע על איזה חטאים קשים שקיבל מחבירו שדיבר עליו לשון הרע. וזהו סיבת חומר איסור לשון הרע, ה' יצילנו.

משה רבינו אין בו שום חטא ועון, והרי הוא כעץ ואבן שאין בו התפעלות מהלך"ר
ובזה מיושב הקל וחומר מדברי הגמ' בערכין, אם מדברים על אדם יש חומר הענין הזה שהעונות שלו עוברים על ראשו, אך כשמדבר על עצים ואבנים שאין להם חטאים, לכאורה נקל יותר לשוב בתשובה על זה, ולכן אמרו בגמ' קל וחומר, ומה כשמדבר על עצים ואבנים, כשמדבר על אדם על אחת כמה וכמה. ומה שאמרו שהיו צריכים המרגלים ללמוד ממרים, כי מרים דברה על משה רבינו צדיק המופלג שאין לו שום חטא ועון, הרי היתה זו לשון הרע כמו על עצים ואבנים שאין להם חטאים, ולא עוד אלא שבאמת היה כמו שדיברה על עצים ואבנים שהוא היה בדרגת מדרגת ההשתוות שלא היה שם בפשטות 'אזיל סומקא ואתי חוורא', כי האיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, וכן לא היה שום חטא לעבור על ראשה של מרים, ואעפ"כ נצטרעה ונתרנתה, הרי שהיה להם ללמוד מוסר שלא לדבר על עצים ואבנים.

משא"כ בגמ' ערכין מדובר מאנשים פשוטים שיש להם חטאים, והם נפגעים בכבודם על שדברו עליהם לשון הרע, ששם הרבה יותר חמור מעצים ואבנים, אך משה רבינו הוא ממש כדומם שאינו נתפעל כלל כשדברו עליו לשה"ר, ואין

שום חטא שיכול לעבור על המספר. וזה שהזהיר הכתוב 'זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים', שלא יטעה האדם שלא לדבר לשון הרע על רשעים, אך על צדיקים כן ידבר... שלא יקבל העבירות שלהם... ומה שהמצוות שלו עוברים אל הצדיק, הרי זה יכול לחזור כשישוב בתשובה כמבואר באריז"ל על 'ושים חלקינו עמהם'. לכן מזהיר הפסוק לזכור מה שנעשה למרים, שאע"פ שדברה על משה רבינו הצדיק המופלג, אעפ"כ נענשה. כי לדבר על מי שיש לו חטאים, זה יותר מסוכן שלא יעברו עליו העבירות שלו.

וכתב החת"ס שלשון הרע של אמת יותר חמור מלשון הרע של שקר, שהרי יש איסור דאורייתא לספר לשה"ר אפי' של אמת, והעבירה הזאת שאתה מספר עליו שפלוני עשה, זה אתה מקבל תוך כדי דיבור על הראש שלך... והחידוש של זכירת מרים, שאפי' על משה רבינו שאין שום עבירה לעבור על ראשך ע"י הסיפור, גם עליו אסור לדבר.

המרגלים דברו לשה"ר כדי לקבל על עצמם את זוהמת א"י, לטהרה ולזככה

לפני כמה שנים הזכרנו מאחד מצדיקי ביאלע זי"ע שאמר שבארץ ישראל היה אז זוהמא גדולה, כרתיב 'ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמורי עד הנה', לפני שבאו בני ישראל לשם, לא פסקה זוהמת א"י, והמרגלים ראו את הזוהמא לכן החליטו לדבר לשה"ר על א"י, וכמ"ש החובות הלבבות, שע"ז קבלו את כל הזוהמא על ראשם, ומתו במגפה מרוב הזוהמא, ועשו זאת במסירות נפש כדי לטהר את קדושת הארץ שיוכלו בני ישראל להכנס לחיים ולשלום.

כי א"י אינו סתם עצים ואבנים, אלא כמו השבת שהיא מציאות, 'אמרה שבת לפני הקב"ה', אך ארץ ישראל היא מציאות בפני עצמה, המציאות הזאת יש בה חסרונות כשהכנענים טמאוה, והמרגלים בלשון הרע שדברו, חזרו וקבלו את הזוהמא שבה כדי לטהרה. כמ"ש במדרש ש'כולם אנשים' שהיו המרגלים צדיקים. והשלה"ק אמר שהיו המרגלים צדיקים מתחילה ועד סוף. ועי' מש"כ במדרש 'שלח לך להנאתך ולטובתך', והיו גם חשבונות טובים במעשה המרגלים. ואע"פ שכונתם טובה היתה, ידוע שעל כל עבירה לשמה צריך לקבל עונש, כמו המתענה בשבת שיש בו חלק טוב, ויש חלק רע שצריך להתענות תענית על תעניתו, כנזיר שמביא קרבן על הנפש על שציער עצמו מן היין.

וכלל גדול שמי שהולך בתמימות, זה יותר מכל החשבונות הנפלאים, כמו יהושע וכלב שהלכו בתמימות והיו מצייתים כרצון ה', בלי חשבונות מפולפלים, אלא עושה בפשטות כרצון ה'. ואלו הם הנסיונות של הצדיקים להבין ולהשיג תמיד מהו רצון ה' בזאת השעה. כל החטאים של הקדושים הנוראים הם על 'קו הגבול' של עבירה לשמה, פוק חזי מה שדרשו בזמרי בן סלוא שהוא היה נשיא בישראל, והיו לו חשבונות, עד שבא פינחס עם רומח ואמר שצריך לשמור על התורה בתמימות ופשיטות בלי שום חשבונות.

אילו לא חטאו מרגלים, היו דורשים את שמותם לשבח

ידוע מש"כ במדרש רבה פרשת שלח אריכות גדולה על שמות המרגלים, [פרק טז אות י'] יש בני אדם ששמותם נאים ומעשיהם כעורים, ויש אנשים שמעשיהם נאים ושמותם כעורים, יש ששניהם נאים ויש ששניהם כעורים'. ישמעאל שמו נאה ומעשיו כעורים, עשיו שמו נאה, על שם עושה רצון קונו, אך מעשיו רעים, עולי גולה מעשיהם נאים ושמותם כעורים, עי' ספר עזרא, ברכ סיסרא, טומח, וכו' שמות פלאיים. והמרגלים שמוותיהם כעורים ומעשיהם כעורים, עי"ש במדרש שפירש את שמות המרגלים במשמעות כעורה.

וכתב הגאון מפלאצק בספר קומץ המנחה לבאר ענין מושג השמות. כגון: 'סתור בן מיכאל - סתור דבריו של מקום, מיכאל, שעשה שונאו של הקב"ה מך', והנה בגמ' אמרו שרבי מאיר היה בודק בשם, כששמע שם כידור לא היה נכנס באכסניה, א"כ מדוע לקח משה רבינו מרגלים עם שמות כאלה? אלא שמוכרח להיות שכל שם הוא לפי בחירתו של האדם, שהרי יכולים לדרוש כל שמות המרגלים בלשון נפלא מאד. סתור, שסתור עצמו מעצת מרגלים, מיכאל שקידש שמו של הקב"ה, מי כא"ל. נחב"י שהחביא עצמו מעצת מרגלים, וכו', אם היה נחבי עושה ככלב ויהושע, היינו דורשים היום במעלות שמוותיו של נחב"י, והיו קוראים שמות ילדינו ע"ש נחב"י. כי מעשי האדם מכניס פירוש חדש בשם האדם. רבי מאיר היה מדייק בשמא רק כשיש שם שאי אפשר ללמוד בו שני פירושים, וזה שאמרו במדרש על המרגלים שמותם כעורים ומעשיהם כעורים, שהשם כעור רק מחמת המעשה, כי השם נדרש ע"פ מעשיו.

ובזה"ק פ' יתרו בחכמת הפרצוף כתוב גם ענין הזה על צורת האדם, בכלליות יש שם ר' מיני פרצופים, מי שיש לו פרצוף כך וכך, אם הוא טוב, הוא כך וכך, ואם הוא רע, הוא כך וכך. אין הכוונה שיכולים לראות בחכמת הפרצוף שאדם זה הוא טוב או רע, אלא שהפרצוף רואה איזה תכונה, וכפי בחירת האדם הוא בטוב טוב, אם הוא ברע רע, וכן כל תכונות האדם אי אפשר לדעת בהם אם האדם טוב או רע, אלא איזה מדה ותכונה יש בו.

משה רבינו ראה שהיו אנשים צדיקים, והיה מפרש את שמוותיהם כמו שדרש הגאון מפלאצק, לטובה ולברכה. ואח"כ נתהפכו שמותם במעשיהם. וכן מצאנו בשמואל הנביא שראה את אליאב בן ישי, ואמר שיש לו פנים מאירות בחכמת הפרצוף, וברוד לא ראה כלום, אמר לו הקב"ה 'האדם יראה לעיניים והאלקים יראה ללבב', אליאב היה לו פרצוף נפלא אך לא מעשיו, רוד המלך עשה בחינת אדמוני לכבוש יצרו ולהיות מרכבה לשכינה הק'. ואמר לו הקב"ה 'משכחו כי הוא זה'. וזש"כ במדרש שהמרגלים היו 'כסילים', היינו שהפכו שמותם הטובים לרעה, שנאמר 'כי דור תהפוכות המה' היינו שנהפכו שמותם מטוב לרע.

ג' שמות יש לאדם, א. מצד יחוס אביו. ב. מצד מעשיו הטובים. ג. תואר העליה לגדולה

וכתב מהר"ם שיק לבאר ע"פ מדרש קהלת רבה, שלוש שמות יש לאדם, אחד שקראו לו אבותיו, השני שהוא קורא לעצמו, השלישי שקוראים לו חבריו. כמובן שאין מדברים מהשם שנקרא בברית שזה שם קבוע מיום הברית עד יום המות. אלא שיש ג' שמות, כשהאבא הוא איש כשר וצדיק, מסתכלים על הבן בחשיבות שהוא יחסן בן של צדיק, ראפשיצער אייניקל, כמ"ש ויקרא בהם שמי ושם אבותי'. השם השני הוא שאדם קורא לעצמו, כשהוא יושב ועוסק בתורה ועבודת ה', הוא נותן לעצמו שם. כמהר"ם שיק עצמו שהגיע מבית פשוט, והוא זכה לקרוא שם לעצמו. השם השלישי הוא שם שקראו לו חברו. כשאדם נתעלה לדרגת צדיק יש ב' אופנים, אחד נשאר צדיק לעצמו [צדיק אין טולפ, כמ"ש החת"ס בהקדמת פיתוחי חותם] היינו שאינו פועל לרבים אלא מתכוון לתועלת עצמו, להתעלות מדרגא לדרגא, שזה היה ענין מתושלח וחנוך, שהיה להם שם של אביו ושל עצמו, ולא של חבריו. שלא עסקו לתקן את בני הדור. השם הנאה ביותר שהשם שקרא לעצמו, היינו שנתעלה בדרגת הצדיקים, יתהפך לשם שקראו לו חבריו, כי תכלית האדם אינו לעצמו אלא להנות את הרבים בכשרונותיו ומעלותיו, כל תכונות האדם שנתן לו הקב"ה אינן לעצמו, כמו אם נולד עם כח של נגינה, לא הוא נהנה מזה אלא מהנה את אחרים, כשזוכה להטיב לאחרים, ישכח מהשם שקראו לו אבותיו ביחוסו, וישכח מהשם שקרא לעצמו, ויזכור שהוא אב"ד פרשבורג, או אב"ד חוסט, וכל מעשיו יהיו רק לטובת הכלל. וכמ"ש החת"ס שאברהם אבינו ע"ה היה מדבר עם נשים ועמי הארץ להסביר להם שיש השי"ת בעולם, וזה בוודאי מפריע לדרגת הנבואה, זוהי מעלת אאע"ה שהוא מפקיר את עצמו כדי לגלות אלקותו ית' בעולם, זהו מעלת העוסק בצרכי ציבור שהוא מקבל שם חדש מחבריו. ואם אינו עושה לטובת הכלל אלא טובת עצמו, אזי השם שקוראים לו חבריו אינו לשבח אלא לגנאי. כי לאחר שנתנו לו שם, שנתעלה להיות רב וכדו', אם הוא עושה לאחרים, זהו לשבח, אם לאו, זהו לגנאי.

התואר 'אב"ד פראג' נדרש לשבח ולגנאי

לדוגמא אספר שהייתי בפראג לפני כמה שנים, נכנסתי לבית הרב, בימינו יש שם רב עם כיפה סרוגה גר צדק, על הקיר בחדרו של הנודע ביהודה, והמהר"ל, שם בבית של הקדושים האלה, יש שם תמונות מכל רבני פראג לדורותיהם, הנודע ביהודה, בנו רבי שמואל, התשובה מאהבה, שלמה יודע רפפורט, יש לו קולפיק וזקן קצוץ, עד בימיו של החת"ס כבר לא היו יכולים לשתות כוס מים בפראג, אח"כ ישבו שם משכילים אפיקורסים להכעיס. רח"ל. אע"פ שהיה האדם אב"ד פראג, כמו שהיה לנודע ביהודה ולמהר"ל, וגם הוא יש לו אותו תואר, שהוא אב"ד פראג. אך כיון שהוא רקוב, כל העיר רקוב. בימי החת"ס היה בושע וחרפה להיות

רב בפראג, שלמה יודע רפפורט נפל להשכלה בימי החת"ס.

נמצא שהשם שקראו לו אבותיו הוא לזכות, וכן מה שאדם למד תורה והתפלל, זהו שם שקרא לעצמו, אך השם שקראו לו חבריו, היינו שהוא מקבל תואר מסוים, בזה יש בחירה גדולה, אם ייטיב מעשיו לכבוד ה', שמו לשם ולתפארת, ואם עושה לכבוד עצמו, הוא מופרך מעיקרו.

השם 'שקראו לו חבריו' תלוי בבחירתו אם עוסק בכבוד ה' או בכבוד עצמו

וכתב המהר"ם שיק שכל שמות הנשיאים הם שמות שקבלו לכבוד נשיאותם, וזש"כ 'נשיא אחד למטה' שהמטה נתן להם אלו השמות. 'ואלה שמותם...' על זה כתוב במדרש, קבלה בידינו שהיו שמותם לגנאי. וכמ"ש בזה"ק שזה היה החשבון שלהם, שאמרו שכאן הם חשובים ובא"י לא יהיו חשובים, לכן נתהפך השם לגנאי.

השם השלישי שקראו לו חבריו הוא מסוכן מאד, יכולים לפרש בו הכי טוב והכי רע, כמו סתור בן מיכאל הנ"ל. גם אם כולם היו טובים היו יכולים לדרוש עליהם שנצלו מעצת המרגלים שריחפה באויר, וכך היו דורשים על כל אחד ואחד מהם שהוא ניצול 'מעצת מרגלים'. ואז היו מטיבים עם השם שקראו להם חבריהם, כיון שעשרה מתוך י"ב בחרו ברע, דרשו על שמותיהם ביאורים כעורים. גם כלב ויהושע אילו ח"ו היו נכשלים בעצת מרגלים, היו דורשים גם עליהם לגנאי. כי בכל שם שקראו לו חבריו אין שום הכרת, זהו בבחירתו של אדם, מה יעשה עם ההתמנות הזאת, האם יהיה עסוק עם עצמו או עם הקב"ה.

היתכן שאהרן ומרים הצדיקים הקדושים, ידברו לשה"ר על משה?

כתב רבי לייבל'ע אייגר באמרי אמת שלכאו' ע"פ פשוט אין שום הבנה על מרים הצדקת שתדבר כזאת, מילדותה עמדה להציל במסירות נפש את משה רבינו, ובכלל כל הולדת משה רבינו בעולם היה בזכות מרים הצדקת, שהרי עמרם פירש וכו' והיא נביאה לדורות, כמ"ש במגילה שנבואת מרים הוצרכה לדורות שהיא אמרה לעמרם שיחזיר את יוכבר, ולולא נבואתה אין משה רבינו בעולם, והיא הצילה אותו מן היאור, וכן שלא יינק מן המצרית, כל גידולו של משה רבינו הוא על ידה, היתכן שצדקת כזאת תדבר במשה, הרי כתב הרמב"ם בהל' נבואה [יסודי התורה פרק ז'] שאין הנביא נכשל, אין לו יצר הרע עם נטיות למדות רעות, שא"כ לא שייך בו נבואה. א"כ איך יתכן לומר על מרים שדברה לשון הרע. ואיך לא הבינה מדרגת משה רבינו עליו השלום, ובפרט אהרן הכהן הרי נאמר בו 'וראך ושמח בלבך', בתופים ובמחולות היה יוצא לקראת משה בשמחה. איך שייך לשון הרע בצדיקים כאלה, הרי לשון הרע היא מדה קשה שאדם רואה בגנותו של אחרים, כמ"ש הח"ת, שזהו כזבוב העומד תמיד על זוהמא, כך מדה קשה

זו לראות גנות אחרים. היתכן לומר כך על אהרן הכהן שאמר הקב"ה 'הלב הזה ששמח באחי' יהיה עליו אורים ותומים?

הקדימו הצדיקים לדבר לשם"ר ולהתרפאות, לגלות שיש תיקון גם על עון חמור כזה

וכתב ברוח קדשו דיבורים נוראים, היות שלאחר שבוע היה חטא המרגלים ונתפרתו בזה כל ישראל, ואי' במדרש רבה שכל חסרון יש לו רפואה מלבד הנחש הקדמוני שהוא דיבר לשון הרע על השי"ת, מן העץ אכל וברא עולמו, לכן אין תיקון לנחש, כמ"ש בגמ' 'סיפר, אין לו תקנה'. וכיון שבני ישראל קבלו לשון הרע מהמרגלים, איך יהיה להם תקנה, כמו שאמר הקב"ה לאחר חטא המרגלים לשונות שאין להם תקנה. לכן מאת השם היתה סיבה שנכנסו מקודם הקדושים הללו בענין הלזה, לדבר לשון הרע על משה רבינו, ומשה רבינו פעל בתפילתו שגם למספרי לשון הרע יהיה תקנה, והתפלל 'אל נא רפא נא לה', ובמדרש רבה אי' שעשה כמו חוני המעגל, עג עוגה ועמד בתוכה ואמר רבונו של עולם איני זז מכאן עד שתעשה שאלתי ובקשתי. כי מצד כללי העולם לא היה שום תקנה למספר לשון הרע, לכן הפילו בביכול את הצדיקים האלה ללשון הרע להקדים רפואה למכה [מלבד מש"כ הערבי נחל שהצדיק יורד כדי להוציא את ישראל מאותו הבוץ, כאן חידוש הוא שהקדימו לרדת לפני המרגלים]

ובזה דורש רבי לייבלע סמיכות פרשיות בהעלתך ושלח בצד ההפוך, כשם שיש רפואה למרים כך יש רפואה למרגלים... שהרי אין היקש למחצה, מרים נתרפאה כך בני ישראל יתרפאו על חטא לשון הרע. וכמ"ש בגמ' שרבי עקיבא רצה לדרוש שאין להם רפואה, ואמרו עליו 'שבק רע' ק לחסידותיה'.

ומה שאמרו על הנחש הקדמוני שאין לו תקנה, אסור לומר ולהרהר על יהודי ששורשו בנחש, כי באמת ישראל הם בשורש הקדושה, ובשעת החטא יש לו איזה קלקול מהנחש, אך ע"י חטא מרים נתברר שאין שום דבר בישראל שאין לו תיקון ורפואה.

כיון שהוצרכו לרדת לבוץ של לשון הרע לברר שיש תיקון גם על זה, לקחו דווקא צדיקים קדושים וטהורים כאלה, שאין שום פירוד לבבות ביניהם לבין משה, שלא יהיה שום נטיית הלב ללשון הרע הזה, כי מי בעולם אוהב כ"כ את משה רבינו, מי יפרגן למשה רבינו שיהיה יותר גדול מאברהם אבינו וממלך המשיח, בדרגת הנבואה, מי ישמח במעלה זאת, מי לא יקנא כשהקב"ה יאמר 'לא כן עבדי משה', רק אהרן ומרים הנקיים והטהורים, הם ישמחו בזה. הרי זה ממש לשון הרע לשם מצוה, כדי לגלות שיש תיקון גם על זה.

'עבירה לשמה' רק כשאין שום נטיית הלב ח"ו

וכתב רבי צדוק הכהן מלובלין שלא יתכן 'עבירה לשמה' כשיש לאדם איזה הרגש עצמו ונטייה לזה, כמ"ש בגמ' על יעל אשת חבר הקיני, גדולה עבירה לשמה, תבורך מנשים יעל, אע"פ שעשתה מעשה עבירה, והקשו בגמ' נדרים 'והא קא מתהניא מעבירה', ותירצו בגמ' שלא היה משהו הנאה מהעבירה. הרי להדיא שאם יש הנאה מעבירה אין שום היתר של עבירה לשמה. כי מה שנאמר בצדיקים ענין עבירה לשמה, הוא רק בלי שום נטיית הלב לזה.

ואם למדנו בסוף פ' בהעלתך ענין 'עבירה לשמה', הרי היו צריכים לבחור דווקא באהרן ומרים, אם היו בוחרים בקורח שגם היה גדול מאוד, לא היו יכולים לומר שזה 'לשמה' בלי נטייה עצמית. לכן בחרו דווקא באהרן ומרים שלבם זך וטהור, ובוודאי בזכותם יתגלה שיכולים לתקן אפי' עון נורא כזה.

וזה שאמר אהרן על מרים 'חצי בשרו' ופרש"י שהיה צ"ל 'חצי בשרינו', זה היה ממש כמו לשון הרע על עצמם... וכמו שנחלק הח"ח אם מותר לדבר על עצמו, לכן לא שלחו את משה רבינו לדבר בעצמו על עצמו, כפי ההוה אמינא של הח"ח שעל עצמו מותר לדבר, לכן שלחו את מרים ואהרן שהם מדברים 'כמעט על עצמם', כ"כ היו אחד עם משה רבינו, וזהו ממש עבירה לשמה בלי שום הנאה, וכיון שהם נתרפאו יש כבר תקנה גם לכלל ישראל.